

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОДАТКОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

THEORETICAL ASPECTS OF DETERMINING THE PRINCIPLES OF ORGANIZATION OF TAX RELATIONS IN UKRAINE

У статті здійснено теоретичне обґрунтування принципів податкових відносин як основи вирішення соціально-економічних проблем суспільства та зростання конкурентоспроможності економіки країни. Під принципами оподаткування слід розуміти основоположні, керівні ідеї, на яких ґрунтується податкова система держави. Запропоновано уточнення переліку та змісту принципів, визначених Податковим кодексом України, в розрізі змістовної належності до організаційної, економічної та правової груп, а також запропоновано доповнити їх принципами розумності (поміркованості), за якого в країні має встановлюватися такий рівень податкового навантаження, який би забезпечував можливість розширеного відтворення й накопичення в суспільстві та не приводив до регресу соціально-економічного розвитку; гнучкості, який передбачає своєчасність змін податків та зборів відповідно до зміни ситуації в економіці та суспільстві, стратегічних орієнтирів і тактичних завдань соціально-економічної політики держави.

Ключові слова: податки, принципи, управління, держава, платник, взаємодія.

В статье осуществлено теоретическое обоснование принципов налоговых отно-

шений как основы решения социально-экономических проблем общества и роста конкурентоспособности экономики страны. Под принципами налогообложения следует понимать основополагающие, руководящие идеи, на которых основывается налоговая система государства. Предложено уточнение перечня и содержания принципов, определенных Налоговым кодексом Украины, в разрезе содержательной принадлежности к организационной, экономической и правовой группам, а также предложено дополнить их принципами разумности (умеренности), по которому в стране должен устанавливаться такой уровень налоговой нагрузки, который бы обеспечивал возможность расширенного воспроизводства и накопления в обществе и не приводил к регрессу социально-экономического развития; гибкости, который предусматривает своевременность изменений налогов и сборов в соответствии с изменением ситуации в экономике и обществе, стратегических ориентиров и тактических заданий социально-экономической политики государства.

Ключевые слова: налоги, принципы, управление, государство, плательщик, взаимодействие.

УДК 336.221.264

Болдуєва О.В.

д.е.н., доцент,
професор кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Запорізький національний університет

Болдуєв М.В.

д.н.з держ. упр., професор, завідувач
кафедри обліку та оподаткування
Класичний приватний університет

The article provides a theoretical substantiation of the principles of tax relations as the basis for solving socio-economic problems of the society and increasing the competitiveness of the country's economy. Under the principles of taxation, the basic guiding ideas on which the tax system of the state is based, the basic principles under which taxes are established and enforced form the basis of tax legislation; serve as benchmarks in the process of lawmaking, as well as in the practice of tax entities relations. Proposed to clarify the list and content of the principles defined by the Tax Code of Ukraine in terms of content belonging to the organizational, economic and legal groups and it is proposed to supplement their list with the principles: reasonableness (moderation) according to which the country should establish such a level of tax burden that would provide the possibility of extended reproduction and accumulation in society and did not lead to a regress of social and economic development; flexibility which provides timely changes in taxes and fees in line with changes in the situation in the economy and society, strategic guidelines and tactical objectives of the socio-economic policy of the state. It is established that the principles of the inevitability of the violation of the tax legislation established in the Tax Code of Ukraine and the presumption of the lawfulness of decisions of the taxpayer are general principles of the law on which the entire legal system of the country should be based, and therefore their separation as specific principles of the tax legislation is inappropriate. The principles of social justice, the prevention of any manifestations of tax discrimination, the neutrality of taxation are consistent with the general principle of equity. We consider it necessary to combine them as a principle of social justice by understanding the establishment of taxes and fees in accordance with the solvency of taxpayers and preventing any manifestations of tax discrimination – ensuring the same approach to all taxpayers, regardless of social, racial, national, religious affiliation, form of ownership legal person, citizenship of an individual, place of origin of capital.

Key words: taxes, principles, management, state, payer, interaction.

Постановка проблеми. Теоретичні уявлення про податки, що розглядаються через призму реального економічного базису та визначаються суспільно-політичною надбудовою, знаходять своє вираження в конкретних формах реалізації податкових відносин. Держава, розподіляючи накопичений капітал, стимулює або стримує відтворення продукції різних галузей, створює податковий механізм, який забезпечує реалізацію внутрішнього потенціалу податкових відносин за допомогою організаційно-правових норм і методів управління оподаткуванням. Особливості зазначених процесів визначають принципи податкових відносин, які формуються в суспільстві. Принципи оподаткування як основоположні, керівні ідеї, на яких ґрунтується

податкова система держави, основні засади, відповідно до яких встановлюються та справляються податки й збори, утворюють основу податкового законодавства, виконують функцію орієнтирів правотворчої та правозастосовної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Принципи оподаткування та практичні аспекти їх застосування в економічних дослідженнях завжди були предметом широкого обговорення в наукових колах. Серед сучасних вітчизняних науковців найбільш ґрунтовні дослідження зазначеної проблеми здійснювали О.Р. Барін, А.В. Белова, Т.В. Бондаренко, О.О. Велічко, К.О. Гетьман, Т.В. Калінеску, О.Є. Найденко, В.О. Рядінська, В.Ф. Столяров, А.А. Шульга, І.В. Ясько.

Незважаючи на ґрунтовність наукового опрацювання, сьогодні не вичерпана актуальність подальших досліджень особливостей застосування принципів оподаткування в Україні, особливо в умовах перманентних податкових реформ та транзитивності національної економіки [1].

Постановка завдання. Метою статті є здійснення теоретичного обґрунтування принципів податкових відносин як основи вирішення соціально-економічних проблем суспільства та зростання конкурентоспроможності економіки країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вважається, що вперше принципи оподаткування були сформульовані Адамом Смітом у роботі «Дослідження про природу і причини багатства народів» (1776 р.) [2]. Він запропонував розглянути три джерела податку, а саме ренту, прибуток і заробітну плату. У своїй роботі А. Сміт визначив такі принципи оподаткування, як принципи справедливості та рівнонапруженості, тобто сума сплачених податків кожним платником податків повинна відповідати доходу, яким вони користуються під заступництвом та захистом держави; визначеності, що означає чіткість, ясність, стабільність основоположних характеристик податкової системи, їх незмінність протягом тривалого періоду часу; розумності, що передбачає поміркованість податків, відносно невисокий рівень податкових сум, сплата яких не лягає важким тягарем на платника податків. А. Сміт вважав, що розумність оподаткування характеризується можливістю розширеного відтворення й накопичення. Якщо податки зменшують доходи платника податків настільки, що перешкоджають розширенню джерел доходу, майбутні надходження скорочуються, а ефективність оподаткування знижується. Не слід забувати про економічність, тобто витрати, пов'язані зі стягненням податку, повинні складати якомога меншу частину від суми податку.

У. Петті, розглядаючи в роботі «Трактат про податки і збори» різні види податків, які мали місце в той період, побічно визначив деякі принципи, за якими будується процес оподаткування [3]. Він виділив низку позитивних та негативних аспектів податків, які фактично відображають об'єктивні умови реалізації податкових відносин в Англії XVII століття, а саме загальність, визначеність і плановість, одноразовість, помірність і справедливість. Як бачимо, ті позитивні ознаки, які У. Петті визначив, повністю відповідають принципам А. Сміта. При цьому він вважав, що найбільш повно відповідають цим умовам непрямі податки, а саме акцизи.

Крім іншого, У. Петті визначив принцип пропорційності оподаткування, який досягається використанням рівних ставок та виражається в тому, що після виплати податків зберігається становище платників податків щодо один одного, адже «люди

залишаються однаково багатими, оскільки кожен збереже своє колишнє положення, сан і звання».

Ці принципи відповідають загальним уявленням про роль податків в економічному розвитку. На нашу думку, більш концептуально підійшов до цієї проблеми німецький економіст А. Вагнер. Він виділив чотири групи принципів:

- етичні принципи оподаткування (загальність податків; недоторканність особистої свободи під час оподаткування й стягнення податків; відповідність оподаткування платіжній спроможності);

- принципи управління податками (визначеність оподаткування; зручність оподаткування та справляння для платників; дешевизна справляння й мінімум податкового обтяження);

- народногосподарські принципи (належний вибір джерел податків щодо можливо меншого пригнічення економіки; комбінація сукупності податків у таку систему, яка би забезпечувала за можливого дотримання вищезазначених етичних принципів і принципів управління, достатність надходження податків для задоволення потреб держави);

- фінансові принципи (достатність обкладання; еластичність (рухливість) оподаткування) [4].

Такий підхід до оподаткування підвів наукову основу до розуміння складності цього феномена. Дійсно, сплата податків передбачає обов'язкову передачу частини грошових коштів на користь держави. З одного боку, податки є об'єктом державного управління, відповідно, регулюються основними законами та принципам управління, такими як ефективність та зручність управління. З іншого боку, економічна природа оподаткування пов'язує податки з виробництвом, а регулююча функція податків визначає народногосподарські принципи оподаткування. Крім того, оподаткування має сильний психологічний фактор. Відповідно, етичні принципи оподаткування пов'язані з проблемою збирання податків, а напрям їх впливу – з психологією платника податків [5].

Водночас відмінністю підходів є те, що в класифікації принципів, запропонованій А. Вагнером, чітко простежується пріоритетність інтересів держави, тоді як принципи А. Сміта спрямовані на захист прав платника податків.

У сучасних наукових публікаціях вітчизняних економістів простежуються спроби привести у відповідність податкові принципи до реалій економічного життя та їх внутрішнього змісту. Так, автори підручнику «Соціальні аспекти податкової політики» [6] виокремлюють три групи принципів, а саме організаційні, економічні та юридичні. Нам імпонує такий підхід групування принципів реалізації податкових відносин, оскільки він більш відповідає їх внутрішньому змісту. Через організаційні принципи здійснюються побудова й структурна взаємодія, реальне функціонування націо-

нальної податкової системи. Вони обумовлюють адміністративне управління процесом оподаткування з боку виконавчих органів, його форму, тому більше стосуються саме податкової системи, точніше визначають керованість податкових відносин. Економічні принципи впливають із внутрішнього змісту податкових відносин і визначають можливість та повноту реалізації податкових функцій. Юридичні принципи визначають правові основи податкових відносин та забезпечують відповідність податкових відносин, що склалися, правових відносин в державі економіко-правовому простору.

За зазначеного підходу розглянемо принципи податкового законодавства, визначені в Податковому кодексі України [7]. Вважаємо, що до організаційних принципів слід віднести:

- принцип загальності оподаткування (кожна особа зобов'язана сплачувати встановлені цим Кодексом, законами з питань митної справи податки та збори, платником яких вона є згідно з положеннями цього Кодексу);

- принцип рівномірності та зручності сплати (встановлення строків сплати податків та зборів з огляду на необхідність забезпечення своєчасного надходження коштів до бюджетів для здійснення витрат бюджету та зручності їх сплати платниками);

- принцип соціальної справедливості (встановлення податків та зборів відповідно до платоспроможності платників податків);

- принцип рівності всіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації (забезпечення однакового підходу до всіх платників податків незалежно від соціальної, расової, національної, релігійної приналежності, форми власності юридичної особи, громадянства фізичної особи, місця походження капіталу);

- принцип нейтральності оподаткування (встановлення податків та зборів у спосіб, який не впливає на збільшення або зменшення конкурентоздатності платника податків).

Правовій групі відповідають:

- принцип єдиного підходу до встановлення податків та зборів (визначення на законодавчому рівні всіх обов'язкових елементів податку);

- принцип стабільності (зміни до будь-яких елементів податків та зборів не можуть вноситися пізніше як за шість місяців до початку нового бюджетного періоду, в якому будуть діяти нові правила та ставки; податки та збори, їх ставки, а також податкові пільги не можуть змінюватися протягом бюджетного року).

За економічним критерієм пропонується розглядати:

- принцип економічності оподаткування (встановлення податків та зборів, обсяг надходжень

від сплати яких до бюджету значно перевищує витрати на їх адміністрування);

- принцип фіскальної достатності (встановлення податків та зборів з урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат бюджету з його надходженнями).

Водночас вважаємо за необхідне зазначити, що принципи невідворотності настання визначеної законом відповідальності в разі порушення податкового законодавства та презумпції правомірності рішень платника податку, визначені в Податковому кодексі України, є загальними принципами права, на яких має базуватися вся правова система країни [8], тому їх виокремлення як специфічних принципів саме податкового законодавства є недоцільним.

Крім того, принципи соціальної справедливості, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації, нейтральності оподаткування відповідають загальному принципу справедливості, визначеному А. Смітом, У. Петті та іншими дослідниками. Водночас принцип установлення податків та зборів відповідно до платоспроможності платників податків відповідає за змістом принципу рівнонапруженості, визначеному А. Смітом. Отже, вважаємо за необхідне їх поєднати та визначити як принцип соціальної справедливості й рівнонапруженості, розуміючи встановлення податків та зборів відповідно до платоспроможності платників податків, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації, тобто забезпечення однакового підходу до всіх платників податків незалежно від соціальної, расової, національної, релігійної приналежності, форми власності юридичної особи, громадянства фізичної особи, місця походження капіталу.

Також вважаємо за доцільне доповнити принципи податкового законодавства України, визначені У. Петті, принципом розумності (поміркваності), за якого в країні має встановлюватися такий рівень податкового навантаження, який би забезпечував можливість розширеного відтворення й накопичення в суспільстві та не приводив до регресу соціально-економічного розвитку.

Важливим елементом правової групи принципів має бути принцип гнучкості, який передбачає своєчасність змін податків та зборів відповідно до зміни ситуації в економіці та суспільстві, стратегічних орієнтирів та тактичних завдань соціально-економічної політики держави.

Узагальнюючи погляди на проблему дотримання принципів організації податкових відносин в Україні, ми пропонуємо класифікацію, представлену на рис. 1.

Для підвищення ефективності податкової системи необхідне найбільш повне дотримання цих принципів. Загальність оподаткування оцінює повноту участі членів цього суспільства в загаль-

Рис. 1. Принципи організації податкових відносин в Україні

нодержавних витратах, тому звільнення окремих категорій платників податків від сплати податків порушує цей принцип. Однак цього можна уникнути, якщо в суспільстві існує й пряме, й непряме оподаткування. Непрямі податки непропорційні доходам, що означає фактично їх регресивний характер. Зростання споживання відбувається повільніше, ніж збільшення доходу, отже, питома вага податку в загальній сумі скорочується зі зростанням доходів. Зменшити рівень регресивності непрямого оподаткування можна шляхом диференціації предметів споживання за ступенем необхідності. Тоді скасування непрямого оподаткування предметів першої необхідності дасть можливість скоротити суму податків, що сплачуються до бюджету малозабезпеченими, й буде сприяти більш інтенсивному оподаткуванню надлишкового споживання. При цьому досягається прямий та прогресивний зв'язок між рівнем доходів та рівнем непрямого оподаткування.

Рівномірність оподаткування – це проблема розподілу податкового навантаження. Вона проявляється через співвідношення величини податку та частини доходу, що залишається після його сплати, по групах платників податків, регіонах, часу [9].

Велике значення має принцип соціальної справедливості, а саме його двоїста суперечлива єдність. З економічних позицій принцип справедливості виходить з положення про те, що державні податки й витрати впливають на перерозподіл доходів між різними соціальними групами [10]. З іншого боку, справедливість є моральною категорією, отже, відносним поняттям, тому ми вважаємо, що кожному історичному етапу розвитку суспільства відповідає унікальне визначення справедливості, яке властиве лише йому.

З юридичної точки зору принцип справедливості характеризує взаємини суб'єктів податкових відносин, їх законодавче регулювання. Платники податків та держава в особі податкових органів повинні мати рівні права й можливості для захисту своїх інтересів, тим більше ці інтереси не збіга-

ються. З економічних позицій в зарубіжній економічній науці традиційно розрізняють два аспекти цього принципу, а саме горизонтальний та вертикальний. Принцип горизонтальної справедливості передбачає, що сума сплачуваних податків повинна бути пропорційна величині одержуваних доходів, тобто для дотримання цього принципу має застосовуватися пропорційне оподаткування через рівні ставки для одного й того ж об'єкта [11].

Принцип вертикальної справедливості визначає взаємозв'язок величини податку з кількістю та якістю отримуваних платником податку благ з боку держави. Можна виділити групу податків, які дійсно мають цільове призначення й можуть диференціюватися за категоріями платників податків. Водночас для більшості традиційних податків немає можливості простого вирішення протиріччя між величиною бази оподаткування та кількістю послуг, одержуваних суб'єктом від держави в процесі перерозподілу доходів [12]. Отже, для досягнення справедливості податкові платежі повинні бути диференційовані. Доцільно виділити групи податків, які би більшою мірою відповідали принципам побудови податкової системи та забезпечували реалізацію функцій податкових відносин.

Ми вважаємо, що принципу вертикальної справедливості більшою мірою відповідають майнові податки (цільові податки та збори). Дійсно, якщо розглядати податки як плату державі за створюваний нею економіко-правовий простір, то власники майна користуються послугами держави більшою мірою, ніж ті суб'єкти, які його не мають. Отже, абсолютна сума податкових платежів цієї категорії платників податків повинна бути більш значною. Причому чим більше розмір власності, тим більше держава витрачає зусиль на охорону й забезпечення реалізації прав власності, з одного боку, тим більше доходів може отримати власник від використання майна, з іншого боку [13]. Це означає, що під час встановлення прогресивного оподаткування буде дотримуватися принцип горизонтальної справедливості.

Наступні два принципи, а саме принципи гнучкості та стабільності системи податків, перебувають у суперечливій єдності. З одного боку, податкові відносини, будучи елементом системи економічних відносин, повинні відповідати цілям та завданням економічного розвитку й гнучко реагувати на потреби держави. Податкові ставки не можуть встановлюватися на тривалий період, оскільки вони залежать від реальної економічної ситуації, розміру видаткової частини бюджету, рівня доходів населення та їх диференціювання. З іншого боку, зміни в податковій системі приводять до порушення платежів та стабільності функціонування суб'єктів оподаткування, збільшення рівня транзакційних ризиків. Вирішення цього протиріччя полягає в тому, щоби виділити ті елементи податку, зміна яких одночасно відповідає ситуації та не порушує цілісність і єдність податкових відносин. Такими елементами є розмір ставок та пільги. Навпаки, маневрування податковими ставками приводить до реалізації податкових функцій [14].

Розглядаючи економічний блок з точки зору розуміння сутності ефективності як співвідношення отриманих результатів (ефекту) та докладених зусиль (витрат) загалом, можемо погодитися з тим, що принципи економічності оподаткування, фіскальної достатності та розумності (поміркованості) можуть бути поєднані в широкому сенсі принципом ефективності. Це пов'язане не лише із забезпеченням мінімальних витрат на збір податків, але й з максимальною реалізацією покладених на податкові відносини функцій [15]. Крім того, ознаками ефективності податкових відносин є фінансування в необхідних розмірах витрат держави, забезпечення розширеного відтворення в масштабах економічної системи. Проте, виходячи з уточнюючої важливості кожної наведеної ознаки, вважаємо за доцільне розділити зазначені принципи.

Висновки з проведеного дослідження. На підставі аналізу генезису наукової думки про принципи організації податкових відносин у країні, визначені Податковим кодексом України, запропоновано уточнення їх переліку та змісту. Обґрунтовано необхідність їх доповнення такими принципами:

– принцип розумності (поміркованості) та гнучкості, за якого яким в країні має встановлюватися такий рівень податкового навантаження, який би забезпечував можливість розширеного відтворення та накопичення в суспільстві та не приводив до регресу соціально-економічного розвитку;

– принцип гнучкості, який передбачає своєчасність змін податків та зборів відповідно до зміни ситуації в економіці та суспільстві, стратегічних орієнтирів і тактичних завдань соціально-економічної політики держави.

Запропонований перелік принципів організації податкових відносин та побудови податкової системи України пропонується відповідно до сучасних реалій соціально-економічних процесів та погоджується з положеннями економічної науки.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Столяров В.Ф., Музиченко О.В. Принципи оподаткування в національних податкових системах країн з транзитивними економіками. *Ефективна економіка*. 2010. № 7. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2010_7_8 (дата звернення: 02.02.2019).
2. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / пер. с англ. В.С. Афанасьев. Москва : Эксмо, 2007. 957 с.
3. Петти У. Трактат о налогах и сборах. Verbum sapienti – слово мудрым. Разное о деньгах. Москва : Ось-89, 1997. 112 с.
4. Wagner A. Allgemeine und theoretische Volkswirtschaftslehre oder Sozialökonomik (Theoretische National-Oekonomie). Berlin : Als Manuskript gedruckt, 1900.
5. Рядінська В.О. Генезис принципу справедливості оподаткування. *Наше право*. 2013. № 11. С. 173–183.
6. Калінеску Т.В., Пономарьова І.В., Альошкін С.В. Соціальні аспекти податкової політики : підручник. Северодонецьк : СНУ ім. В. Даля, 2015. 384 с.
7. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13–14, № 15–16, № 17. Ст. 112.
8. Велічко О.О. Щодо особливостей співвідношення понять «принципи оподаткування», «принципи податкового права», «принципи податкового законодавства». *Правові горизонти*. 2016. № 2. С. 72–77.
9. Гетьман К.О. Принципи оподаткування як засоби реалізації фіскальної функції податку. *Проблеми законності*. 2015. Вип. 129. С. 188–198.
10. Шульга А.А. Природа податків, функції й принципи оподаткування. *Вісник Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна*. 2007. Вип. 17. С. 270–274.
11. Вінцова Д.С. Принцип економічності оподаткування та його вплив на діяльність податкових органів США. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. 2015. № 11. С. 107–112.
12. Ясько І.В. Принципи оподаткування. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. *Юридичні науки*. 2015. № 824. С. 135–139.
13. Найденко О.Є., Єніна-Березовська А.О. Обґрунтування принципів оподаткування як основи зростання конкурентоспроможності економіки країни. *Бізнес-Інформ*. 2016. № 10. С. 291–303.
14. Жукевич О.І. Ефективність податкової системи України: принципи оподаткування та напрями реформування законодавчої бази. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2009. № 2. С. 105–114.
15. Барін О.Р. Принцип ефективності оподаткування в сучасній теорії і практиці оподаткування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2015. Вип. 18 (1). С. 95–97.

REFERENCES:

1. Stoliarov V.F., Muzychen'ko O.V. (2010) Pryntsypy opodatkovannia v natsional'nykh podatkovykh systemakh krain z tranzytyvnymy ekonomikamy [Principles of taxation in the national tax systems of countries with transitive economies]. *Efektivna ekonomika* [Effective economy]. 2010. No. 7. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2010_7_8 (accessed: 02 February 2019).
2. Smit A. (2007) *Issledovanie o prirode i prichinah bogatstva narodov* [Study on the nature and causes of the wealth of nations] / A. Smit ; per. s angl. V.S. Afanas'ev. Jeksmo, Moscow, Russia.
3. Petti U. (1997) *Traktat o nalogah i sborah. Verbum sapienti – slovo mudrym. Raznoe o den'gah* [Treatise on taxes and fees. Verbum sapienti is a wise word. Miscellaneous about the money], Os'-89, Moscow, Russia.
4. Wagner A. (1900) *Allgemeine und theoretische Volkswirtschaftslehre oder Sozialökonomik* (Theoretische National-Oekonomie). Berlin : Als Manuskript gedruckt.
5. Riadins'ka V.O. (2013) Henezys pryntsypu spravedlyvosti opodatkovannia [Genesis of the principle of equity taxation]. *Nashe pravo* [Our right]. 2013. No. 11. P. 173–183.
6. Kalinesku T.V., Ponomar'ova I.V., Al'oshkin S.V. (2010) *Sotsial'ni aspekty podatkovoi polityky* [Social aspects of tax policy]. SNU im. V. Dalia, Sievierodonets'k, Ukraine.
7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2011), The Tax Code of Ukraine. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Information from the Verkhovna Rada of Ukraine]. 2011. No. 13–14, no. 15–16, no. 17. P. 112.
8. Velichko O.O. (2016) Schodo osoblyvostej spivvidnoshennia poniat' "pryntsypy opodatkovannia", "prytsypy podatkovoho prava", "pryntsypy podatkovoho zakonodavstva" [About the peculiarities of the correlation of concepts "principles of taxation", "tricks of tax law", "principles of tax legislation"]. *Pravovi horizonty* [Legal horizons]. 2016. No. 2. P. 72–77.
9. Het'man K.O. (2015) Pryntsypy opodatkovannia iak zasoby realizatsii fiskal'noi funktsii podatku [Principles of taxation as a means of implementing the fiscal function of the tax]. *Problemy zakonnosti* [Problems of legality]. 2015. Vol. 129. P. 188–198.
10. Shul'ha A.A. (2007) Pryroda podatkov, funktsii i pryntsypy opodatkovannia [The nature of taxes, functions and principles of taxation]. *Visnyk Dnipropetrovs'koho natsional'noho universytetu zaliznychnoho transportu imeni akademika V. Lazariana* [Bulletin of the Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan]. 2007. Vol. 17. P. 270–274.
11. Vintsova D.S. (2015) Pryntsyp ekonomichnosti opodatkovannia ta joho vplyv na diial'nist' podatkovykh orhaniv SShA [The principle of tax efficiency and its impact on the activities of tax authorities in the United States]. *Naukovo-informatsijnyj visnyk Ivano-Frankivs'koho universytetu prava imeni Korolia Danyla Halyts'koho* [Scientific and Information Bulletin of the Ivano-Frankivsk University of Law named after King Danylo Halytsky]. 2015. No. 11. P. 107–112.
12. Yas'ko I.V. (2015) Pryntsypy opodatkovannia [Principles of taxation]. *Visnyk Natsional'noho universytetu "L'vivs'ka politekhniky"*. *Yurydychni nauky* [Bulletin of Lviv Polytechnic National University. Law Sciences]. 2015. No. 824. P. 135–139.
13. Najdenko O.Ye., Yenina-Berezovs'ka A.O. (2016) Obruntuvannia pryntsypiv opodatkovannia iak osnovy zrostantia konkurentospromozhnosti ekonomiky krainy [Justification of the principles of taxation as the basis for growth of competitiveness of the country's economy]. *Biznes-Inform* [Business-Inform]. 2016. No. 10. P. 291–303.
14. Zhukevych O.I. (2009) Efektyvnist' podatkovoi systemy Ukrainy: pryntsypy opodatkovannia ta napriamy reformuvannia zakonodavchoi bazy [Efficiency of the tax system of Ukraine: principles of taxation and directions of reforming the legislative framework]. *Visnyk Kyivs'koho natsional'noho torhovel'no-ekonomichnoho universytetu* [Bulletin of the Kiev National Trade and Economic University]. 2009. No. 2. P. 105–114.
15. Barin O.R. (2015) Pryntsyp efektyvnosti opodatkovannia v suchasnij teorii i praktytsi opodatkovannia [Principle of tax efficiency in modern theory and practice of taxation]. *Naukovyj visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: Yurysprudentsiia* [Scientific Herald of the International Humanitarian University. Series: Jurisprudence]. 2015. Vol. 18 (1). P. 95–97.

Bolduyeva Oksana

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,
 Professor at Department of Finance, Banking and Insurance
 Zaporizhzhya National University

Bolduiiev Mykhailo

Doctor of Science in Public Administration, Professor,
 Head at the Department of Accounting and Taxation
 Classical Private University

THEORETICAL ASPECTS OF DETERMINING THE PRINCIPLES OF ORGANIZATION OF TAX RELATIONS IN UKRAINE

The purpose of the article. The purpose of the article is to carry out the theoretical substantiation of the principles of tax relations as the basis for solving socio-economic problems of the society and the growth of the competitiveness of the country's economy.

Theoretical representations about taxes that are considered through the prism of the real economic basis and determined by the socio-political superstructure are expressed in concrete forms of the implementation of tax relations. The principles of taxation are fundamental, guiding ideas on which the tax system of the state is based, the basic principles under which taxes are established and enforced, form the basis of tax legislation; serve as a reference point for law-making and enforcement activities. Despite the thoroughness of scientific research, the relevance of further studies of the peculiarities of the application of tax principles in Ukraine, especially in the context of permanent tax reforms and the transitivity of the national economy, is not exhausted today.

Methodology. To realize the goal set in the article, methods of historical and economic, retrospective analysis (for generalization of the genesis of scientific thought regarding the list and content of the principles of organization of tax relations in the country), methods of deduction, logical generalization (for clarification of the content of the principles of organization of tax relations in conditions of transitivity of the Ukrainian economy).

Results. Under the principles of taxation, the basic guiding ideas on which the tax system of the state is based, the basic principles under which taxes are established and enforced form the basis of tax legislation; serve as benchmarks in the process of lawmaking, as well as in the practice of tax entities relations. It is proposed to specify the list and content of the principles defined by the Tax Code of Ukraine in terms of content belonging to the organizational, economic and legal groups and it is proposed to supplement their list with the principles of reasonableness (moderation) and flexibility, according to which the country should establish such a level of tax burden that would provide the possibility of expanded reproduction and accumulation in society and did not lead to a regress of social and economic development; flexibility which provides timely changes in taxes and fees in line with changes in the situation in the economy and society, strategic guidelines and tactical objectives of the socio-economic policy of the state.

It is established that the principles of the inevitability of the violation of the tax legislation established in the Tax Code of Ukraine and the presumption of the lawfulness of decisions of the taxpayer are general principles of the law on which the entire legal system of the country should be based, and therefore their separation as specific principles of the tax legislation is inappropriate.

The principles of social justice, the prevention of any manifestations of tax discrimination, the neutrality of taxation are consistent with the general principle of equity. We consider it necessary to combine them as a principle of social justice by understanding the establishment of taxes and fees in accordance with the solvency of taxpayers and preventing any manifestations of tax discrimination – ensuring the same approach to all taxpayers, regardless of social, racial, national, religious affiliation, form of ownership legal person, citizenship of an individual, place of origin of capital.

Practical implications. The proposed list of principles of organization of tax relations and construction of the tax system of Ukraine is proposed in accordance with the current realities of socio-economic processes and agrees with the provisions of economic science.